

М. Д. Дяченко

Класичний приватний університет

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНЬОГО ЖУРНАЛІСТА

У статті розглянуто філософські, педагогічні, психологічні та журналістські підходи до розуміння феномену творчості і творчого потенціалу; вказано на суперечності у практиці журналістської освіти, що актуалізують проблему розвитку творчого потенціалу студентів; окреслено складові педагогічно комфортного середовища для активізації творчого потенціалу та педагогічні умови розвитку творчого потенціалу майбутнього журналіста.

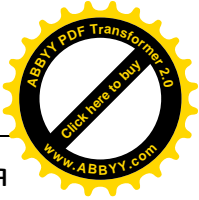
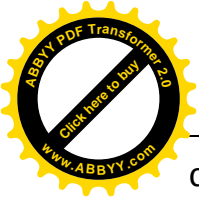
Ключові слова: журналіст, журналістське середовище, особистість, професійна освіта, розвиток, самореалізація, творчий потенціал, творчість.

Постановка проблеми. В умовах модернізації сучасної освіти та інтеграції України в європейський соціокультурний простір посилюється значення розвитку творчого потенціалу студентів, зокрема майбутніх журналістів. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває проблема правильних акцентів у підготовці студентів з метою розвитку в них не лише важливих професійних рис, але і їх власного творчого потенціалу.

Сьогодні зростає потреба суспільства у всебічній творчій активності працівників ЗМІ, що вимагає формування творчої індивідуальності журналістів, які здатні оперативно і водночас творчо розв'язувати різноманітні проблеми, будувати конструктивний діалог. Загальні тенденції розвитку суспільства зумовлюють необхідність якнайповнішої реалізації творчого потенціалу майбутніх журналістів.

Аналіз актуальних досліджень. У науці існують різні концептуальні підходи до проблеми розвитку творчого потенціалу особистості: творчий потенціал розглядається як активність людини (Д. Богоявленська, О. Нікулін, А. Савченко); як її здатність реагувати та змінювати навколишній світ (Б. Теплов); як складна динамічна система взаємодії людини з товариством (К. Абульханова-Славська, В. Дружинін); як особливий вид розумової та практичної діяльності (К. Платонов); як здатність людини творити добро і надавати підтримку іншій людині (Л. Мардахаєв).

З точки зору філософії, творчий потенціал людини полягає в її здатності творити світ і себе (М. Бахтін, М. Бердяєв, С. Рубінштейн, Б. Теплов). У психології трактування творчого потенціалу зводиться до прояву внутрішнього життя людини у процесі взаємодії з іншими людьми (А. Ананьєв, К. Виготський, С. Франк). Педагогіка визначає складові творчого потенціалу (інтелект, розвинена творча уява, здібності, активність,

самореалізація), його показники та характеристики процесу становлення (Д. Богоявленська, В. Кан-Калик, Л. Новікова, С. Смирнов).

Такі вчені, як В. Безпалько, А. Бондаревська, Л. Віленський, Б. Лихачов, В. Мещерякова, Н. Селіванова, В. Сластьонін, В. Степанов, фактором актуалізації творчого потенціалу вважають творчий освітній простір.

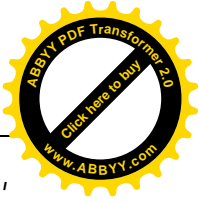
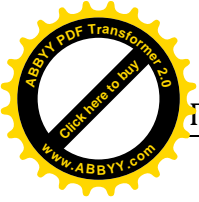
На нашу думку, творчий освітній простір для майбутніх журналістів – це комфортне педагогічне середовище, максимально наближене до професійного, журналістського, яке сприяє своєрідному зіткненню, зустрічі потенційних сил студента-журналіста з реаліями його майбутньої професійної діяльності.

Мета статті – висвітлити філософські, педагогічні, психологічні, журналістські погляди на феномен творчості і творчий потенціал, визначити педагогічні умови для розвитку творчого потенціалу майбутнього журналіста у процесі професійної освіти.

Виклад основного матеріалу. У філософському визначенні поняття «творчий потенціал особистості» є багатограним. Воно трактується як обдарованість людини, як здатність до активної самореалізації, як прагнення до вищих етичних ідеалів, як фонд і сукупність можливостей реалізації нових напрямів діяльності суб'єкта творчості [3].

Серед сучасних психологів, що досліджують процес розвитку творчої особистості, слід насамперед назвати В. Моляко, який запропонував власну концепцію формування творчої особистості та реалізації її творчого потенціалу. Учений пропонує визначати творчий потенціал як інтегративну властивість особистості, що характеризує міру можливостей здійснювати творчу діяльність, готовність та здатність до творчої самореалізації та саморозвитку. Дослідник називає творчим потенціалом систему, яка абсолютно прихована від будь-якого зовнішнього спостереження; більше того, сам носій творчого потенціалу іноді мало або й зовсім не знає про свої творчі можливості.

Загальна структура творчого потенціалу (за В. Моляко) складається із задатків, нахилів, інтересів, їх спрямованості й частоти, загального інтелекту, швидкості засвоєння нової інформації, допитливості, бажання створювати щось нове, наполегливості, цілеспрямованості, працелюбності; із швидкого оволодіння вміннями, навичками, майстерністю виконання певних дій; здатності до реалізації власних стратегій і тактик різних проблем, завдань, пошуку виходу зі складних нестандартних, екстремальних ситуацій [5].

Як стверджує Т. Третьак, говорячи про науково-технічну творчість, творчий потенціал людини «тримається» на трьох основних «китах»: інформація, обізнаність людини з розв'язуванням актуальної проблеми, знання, своєрідний «будівельний матеріал»; прийоми, методи, способи, стратегії, необхідні для розв'язання проблеми, так званий «інструмент»; мотивація, воля, впевненість людини в собі [9, 54].

Творчий потенціал можна визначати і як сукупність творчих здібностей, необхідних для творчої діяльності. Ядром творчого потенціалу є внутрішні фактори особистості – важливі чинники саморозвитку людини, самореалізації, самодіяльності, вільних дій і вчинків.

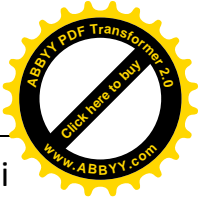
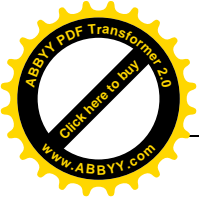
Відомий російський журналістикознавець В. Олешко зауважує, що «найважче питання для кожної по-справжньому творчої людини: чи володію я взагалі потенціалом для того, щоб успішно займатися певним видом діяльності?» [6].

Творчий потенціал майбутнього журналіста – це сукупність здібностей, можливостей та властивостей до здійснення творчої діяльності, продукування творчих стратегій і тактик для творчого розв'язання проблем; поєднання природних, особистісних і соціальних потреб у творчому саморозвитку й професійній самореалізації. Актуалізація творчого потенціалу студента-журналіста відбувається за його активної участі у творчому освітньому просторі навчального закладу, а потім трансформується в майбутню професійну діяльність.

Творчі можливості людини реалізуються не тільки в предметній діяльності, а й у процесі її життя, самореалізації як засобі самоствердження, самовираження і саморозвитку. Сьогодні «праця дедалі більше стає засобом самовираження і реалізації індивідуальних здібностей» [1, 651].

Головним завданням вищої школи стає «розвиток самотворчих якостей особи, здатності сприймати і переробляти нові наукові ідеї, аналізувати і застосовувати їх в умовах самотійної професійної діяльності [1, 321]. У практиці професійної підготовки журналістів у вищих навчальних закладах існує низка серйозних суперечностей:

– між існуючою зараз системою професійної підготовки журналістів й недостатньо розробленим механізмом педагогічного супроводу розвитку творчого потенціалу студентів журналістських спеціальностей;

– між існуючою теорією розвитку творчого потенціалу особистості і недостатнім поєднанням цієї теорії з практикою підготовки майбутнього журналіста;

– між існуючим традиційним методичним підходом до розвитку творчого потенціалу студента в освітньому процесі ВНЗ і недостатньо розробленими педагогічними технологіями продуктивності цього процесу.

Зазначені суперечності актуалізують проблему визначення педагогічних умов розвитку творчого потенціалу майбутнього журналіста у навчальному процесі. У наукових розвідках Т. Іщенко, О. Качалова, В. Клименка, Ю. Кулюткіна, О. Литовченко, Т. Лошакової, О. Малицької, В. Моляко, Д. Пойа, Б. Руніна, В. Слободчикова, Т. Сущенко, О. Чернюшок порушено проблеми організації психолого-педагогічних умов управління творчим розвитком особистості; зосереджена увага на створенні творчого клімату в колективі, прийомах вирішення творчих завдань, формах стимулювання творчої активності кожної особистості.

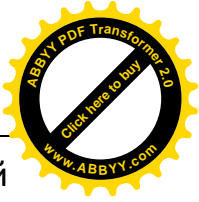
На думку Т. Сущенко, особистість – «це обличчя студента, його доля, звички, емоційні стани, мотиви поведінки. Це його погляди, почуття і прагнення, його вибір стилю життєдіяльності, спосіб вираження свого внутрішнього духовного світу, ставлення до Батьківщини і світу, до кожної окремої людини» [8].

Комфортне освітнє середовище – це сприятливі умови для розвитку й формування особистості, сукупність умов, які визначають сприятливий клімат для актуалізації потенціалу всіх учасників освітнього процесу [2].

Структурними компонентами педагогічно комфортного середовища є творча доброзичлива атмосфера, ситуація успіху, імпровізація (як уміння сфокусувати сили душі й розуму, запаси пам'яті), що має стати пусковим механізмом у складному процесі активізації творчого потенціалу студентів.

Журналістське освітнє середовище починається там, «де відбувається зустріч утворюючого з утворюваним, де вони разом починають її проектувати й будувати і де між окремими суб'єктами освіти починають вибудовуватися певні зв'язки і стосунки» [7].

Взаємне духовне збагачення «як основна клітинка сучасного педагогічного процесу передбачає: чуйне ставлення до юнацьких переживань, прагнення до згоди і зближення зі студентом. Це вміння викладача запропонувати таку форму навчання, яка захоплює, дивує і вражає, яка стимулює розкриття його самобутності в кращому

самовиявленні. Це вихід із простору вимушеного спілкування і поетапний розвиток духовного потенціалу. Це, нарешті, піднесення особистості, підвищення її особистісного статусу» [8, 40].

На розвиток творчого потенціалу майбутніх журналістів позитивно впливають такі заходи, як уведення до навчального плану індивідуальної роботи викладача зі студентами і дотримання так званої «творчої пропорції» [4].

На наше переконання, процес розвитку творчого потенціалу майбутнього журналіста може бути більш ефективним за таких умов:

– створення творчого освітнього простору, що забезпечує розвиток творчого потенціалу майбутнього журналіста, оскільки він виражається у нестандартних способах навчальної діяльності, у схильності до пошукової, дослідницької діяльності, до ініціативи, висловлення власних пропозицій; у незалежній поведінці в навчальних ситуаціях;

– створення журналістських обставин, наближених до екстремальних, у яких студенти повинні виявити вміння оперативно діяти, швидко оцінювати й аналізувати ситуацію, ухвалювати певні самостійні рішення;

– активізація процесів самопізнання, самооцінки, саморозвитку, самокорекції, максимальної самореалізації;

– поєднання індивідуальної та колективної форм навчальної діяльності студентів;

– самоорганізація творчої самостійності майбутніх журналістів;

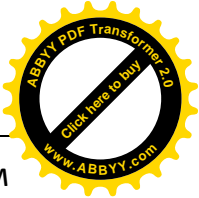
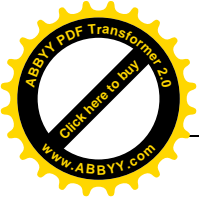
– конструювання журналістських ситуацій, що стимулюють творче мислення, саморозвиток, культуру діалогу, творчий підхід до вирішення професійних завдань;

– установлення гуманістичних міжособистісних відносин на діалогічних засадах як базової основи розвитку творчого потенціалу;

– творча співпраця та духовна взаємодія студентів і викладачів на діалогічних засадах;

– використання інноваційних технологій, зокрема індивідуально-творчого навчання, що передбачає вивчення індивідуальних професійно значущих здібностей студентів та їх подальший творчий розвиток у процесі навчання;

– залучення студентів до творчої проектної діяльності через створення творчого проекту, його оформлення і публічний захист;

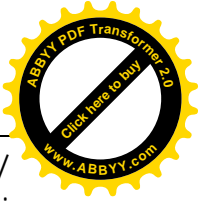
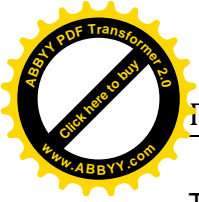
– забезпечення взаємозв'язку вищої школи з професійним середовищем, посилення професійно-творчої спрямованості навчання;

– варіативність загальножурналістської підготовки з пріоритетною орієнтацією на індивідуально-творчий розвиток особистості та її творчого потенціалу, на індивідуальні здібності майбутнього журналіста, оскільки вибрані за власним бажанням студента професійно орієнтовані курси посилюють мотивацію до навчання, що підвищує рівень професійної підготовки.

Висновки. Отже, ефективність розвитку творчого потенціалу майбутніх журналістів забезпечується педагогічними умовами, які створюють основу для міцного засвоєння журналістських знань і сприяють удосконаленню професійної підготовки. Незважаючи на численні наукові розвідки цієї проблеми, на наш погляд, ще недостатньо уваги приділяється дослідженню психолого-педагогічних умов розвитку потенціалу творчої індивідуальності майбутніх журналістів. Підвищення якості освіти в галузі журналістики, удосконалення системи психолого-педагогічних умов розвитку творчого потенціалу майбутнього журналіста є запорукою його успішної адаптації в реальному професійному середовищі, виконання ним журналістських функцій і соціальних ролей, творчого саморозвитку і професійної самореалізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком інтер, 2008. – 1040 с.
2. Лошакова Т. Ф. Педагогическое управление процессом создания комфортной среды в образовательном учреждении : [монография] / Т. Ф. Лошакова. – Екатеринбург, 2001. – 416 с.
3. Мартинюк І. О. Творчий потенціал і самореалізація особистості / І. О. Мартинюк // Психологія і педагогіка життєтворчості. – К., 1996. – 792 с.
4. Михайлин І. Л. Журналістська освіта і наука : підруч. / І. Л. Михайлин. – Суми : Університетська книга, 2009. – 336 с.
5. Моляко В. О. Психологічна теорія творчості / В. О. Моляко // Обдарована дитина. – 2004. – № 6. – С. 2–9.
6. Олешко В. Ф. Журналистика как творчество : учеб. пособ. [для курсов «Основы журналистики» и «Основы творческой деятельности журналиста»] / В. Ф. Олешко. – М. : РИП-холдинг, 2004. – 222 с.
7. Слободчиков В. И. Образовательная среда: реализация целей образования в пространстве культуры / В. И. Слободчиков // Новые ценности образования: культурные модели школы. – М., 1997. – Вып. 7.
8. Сущенко Т. И. Особенности педагогического процесса высшей школы в эпоху приоритета личности / Т. И. Сущенко // Научный поиск в воспитании: парадигмы, стратегия, практика : 3-я Междунар. науч.-практ. конф., 24–25 марта 2011 г. : сб. докл. и тез. выступлений / [авт.-сост. : В. П. Сергеева, Н. В. Чернышева, Н. Н. Рудь, А. А. Белов]. – М. : МГПИ АПКППРО, 2011. – 438 с. – С. 37–40.

9. Третяк Т. М. Прояви творчого потенціалу учнів у науково-технічній творчості / Т. М. Третяк // Психологічне дослідження творчого потенціалу особистості : [монографія] / [авт. кол., наук. кер. В. О. Моляко]. – К. : Пед. думка, 2008. – 208 с.

РЕЗЮМЕ

М. Д. Дяченко. Педагогические условия развития творческого потенциала будущего журналиста.

В статье рассмотрены философские, педагогические, психологические и журналистские подходы к пониманию феномена творчества и творческого потенциала; указано на противоречия в практике журналистского образования, которые актуализируют проблему развития творческого потенциала студентов; определены составляющие педагогически комфортной среды для активизации творческого потенциала и педагогические условия развития творческого потенциала будущего журналиста.

Ключевые слова: журналист, журналистская среда, личность, профессиональное образование, развитие, самореализация, творческий потенциал, творчество.

SUMMARY

M. Dyachenko. Pedagogical conditions of the development of the creative potential of future journalist.

The article considers the philosophical, pedagogical, psychological and journalistic approaches to the understanding of the phenomenon of creativity and creative potential; indicated on the contradictions in the practice of journalism education, which actualize the problem of development of students' creative potential; defines components of pedagogical comfortable environment for the creative potential and the pedagogical conditions of development of creative potential of future journalist.

Key words: journalist, journalistic environment, personality, professional education, development, self-realization, creative potential, creativity.

УДК 378.147.146

О. В. Зосименко

Сумський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЕФЕКТИВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

У статті досліджено проблему організації проектної діяльності студентів; розкрито поняття «педагогічна умова»; виявлено та обґрунтовано комплекс педагогічних умов ефективної організації проектної діяльності студентів, а саме: створення професійно орієнтованого освітнього середовища, оптимізація соціальної комунікації суб'єктів проектної діяльності, реалізація професійного контексту в проектній діяльності студентів, стимулювання самостійної пізнавальної діяльності студентів, забезпечення диференціації та індивідуалізації навчання.

Ключові слова: педагогічна умова, проектна діяльність, навчальний проект, освітнє середовище, соціальна комунікація, контекстне навчання, самостійна пізнавальна діяльність, диференціація навчання, індивідуалізація навчання.

Постановка проблеми. Кардинальне реформування системи освіти в Україні, зумовлене соціально-економічними перетвореннями в економіці, науці, культурі й інтеграцією у світовий і європейський культурно-освітній простір, значною мірою актуалізує проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців. За таких обставин процес формування майбутнього